

Εισήγηση στην Κ.Ε.

του Κώστα Σημίτη

Το κύριο ερώτημα σήμερα είναι τι κάνουμε για να ξεπεράσουμε την κρίση. Η συνοπτική απάντησή μου είναι ότι το ΠΑΣΟΚ χρειάζεται ένα νέο πρόσωπο, μία νέα φυσιογνωμία, μία νέα δυναμική. Θα προσπαθήσω να εξηγήσω με ποιά τρόπο μπορούμε να κερδίσουμε την πνοή που χάσαμε. Στην ανάλυσή μου θα αναφερθώ στα φαινόμενα κρίσης. Δεν θα αναφερθώ στα πολλά και θετικά που έγιναν. Η ανάλυση παρουσιάζει γι' αυτό τη μία μόνο πλευρά.

Οι δυσκολίες μας πηγάζουν πρώτα απ' όλα από την αδυναμία μας να παράγουμε ιδεολογία και να προσαρμόσουμε τις επιδιώξεις μας στις εξελίξεις της ελληνικής κοινωνίας. Το σταθεροποιητικό πρόγραμμα του 1985 έφερε έναν ισχυρό κλονισμό στις πεποιθήσεις πολλών μελών μας. Διαπίστωσαν τότε, ότι πολλές από τις επαγγελίες μας δεν είχαν άμεση συνάρτηση με την ελληνική πραγματικότητα. Το χάσμα μεταξύ διακηρύξεων και αναγκαίας πολιτικής θα έπρεπε να είχε διαπιστωθεί και καλυφθεί αρκετά νωρίτερα. Τα κεντρικά θέματα των θέσεών μας όπως διαμορφώθηκαν με τις εμπειρίες μέχρι το 1974 χρειάζονται προσαρμογή. Η αυτοδύναμη οικονομική ανάπτυξη για παράδειγμα είναι θέση που αγνοεί ή υποβαθμίζει την αλληλοεξάρτηση των οικονομιών και την αναγκαστική ένταξη της Ελλάδας στο διεθνή καταμερισμό εργασίας. Το ερώτημα τι σημαίνει "σοσιαλισμός" με δεδομένους τους υπαρκτούς και όχι τους θεωρητικούς βαθμούς ελευθερίας που διαθέτει μία μικρή χώρα με ανοιχτή οικονομία αγοράς, που είναι μέλος μιάς ευρύτερης ομάδας κρατών όπως η ΕΟΚ, μένει αναπάντητο στα κείμενά μας.

Το ΠΑΣΟΚ πρέπει να επανεξετάσει τους ιδεολογικούς του προσα-

νατολισμούς και να προσδιορίσει το πρόγραμμά του για την επόμενη τετραετία. Ένα πρόγραμμα για να ξανακερδίσει την αξιοπιστία του. Ένα πρόγραμμα που θα απαντά στο βασανιστικό ερώτημα των οπαδών και ψηφοφόρων μας, για ποιό σκοπό ζητάμε τη νέα λαϊκή εντολή. Μόνο και μόνο για να μην έρθει η Δεξιά; Η αντιδεξιά τοποθέτηση δεν αποτελεί πρόγραμμα. Πρέπει να διαγράψουμε πως θα πετύχουμε την ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό. Το Συνέδριο μπορεί να αποτελέσει ένα πρώτο βήμα προς τη κατεύθυνση αυτή. Πρέπει να γίνει πριν από τις εκλογές. Χρειάζεται όμως και ένας ευρύτερος διάλογος τόσο στο κίνημα όσο και με την κοινωνία.

Οι δυσκολίες μας πηγάζουν επίσης από το ύψος με το οποίο ασκούμε εξουσία. Ο τρόπος επικοινωνίας του Κινήματος και της κυβέρνησης με τους πολίτες, τα πρότυπα που καθιερώνει δημιουργούν την εντύπωση, ότι η σοσιαλιστική στάση χαρακτηρίζεται από ατεκμηρίωτους ισχυρισμούς, υπερβολές, επιθετικότητα, αυταρχισμό, έλλειψη αυτοκριτικής και έλλειψη πολιτικής ευαισθησίας. Έχω αναφέρει σε άλλες περιπτώσεις το παράδειγμα της υπόθεσης Κοσκωτά. Χρειάζεται άλλο ύψος. Το Κίνημα και η κυβέρνηση πρέπει να επιδιώκουν πληροφόρηση, διαφάνεια και διάλογο. Πρέπει να δείξουν, ότι δέχονται κριτική, ότι συνάγουν συμπεράσματα από τις αντιδράσεις της κοινής γνώμης, ότι ένα λαϊκό κίνημα βρίσκεται σε διαλεκτική επικοινωνία με τις μάζες.

Το Κίνημα και η κυβέρνηση δεν είχαν ξεκαθαρίσει έγκαιρα τη σχέση της πολιτικής εξουσίας με τους κεφαλαιούχους, την άρχουσα τάξη, τους μηχανισμούς επηρεασμού της κοινής γνώμης. Οι πολυδάπανες εκλογικές εκστρατείες, οι αναπτυγμένοι κομματικοί μηχανισμοί, οι εφημερίδες, η παρουσία σε οργανώσεις, σωματεία, μαζικούς φορείς χρειάζονται χρήματα. Χρειάζονται με τις σημερινές συνθήκες κομματικού ανταγωνισμού όλο και περισσότερα χρήματα. Ο εύκολος δρόμος για να βρεθούν τα χρήματα είναι η συνεργασία με οικονομικούς παράγοντες. Η συνεργασία αρχίζει από τη συμμετοχή των επιχειρηματιών στις

οικονομικές εξορμήσεις, εμπεδώνεται μέσα από κοινές προσπάθειες για τη δημιουργία μιάς νέας τάξης επιχειρηματιών και καταλήγει σε στενές φιλίες μέσα από τις οποίες οι επιχειρήσεις επιδιώκουν να αυξήσουν οικονομική εξουσία και κέρδη.

Δημιουργείται έτσι ένα στενό πλέγμα ανάμεσα σε επιχειρηματίες, ιδιοκτήτες μαζικών μέσων ενημέρωσης, πολιτικούς και διοικητές δημοσίων επιχειρήσεων. Το Κίνημα πρέπει να προτείνει νομικούς κανόνες για την αντιμετώπιση της κατάστασης, να επιδιώξει μηχανισμούς ελέγχου, διαφάνεια των διαδικασιών χρηματοδότησης και σαφείς κανόνες συμπεριφοράς στη σχέση οικονομικής και πολιτικής εξουσίας. Φοβάμαι, ότι σήμερα πίσω από το μανδύα μιάς επαναστατικής φρασεολογίας η επιρροή μιάς άρχουσας οικονομικής ομάδας είναι ιδιαίτερα μεγάλη. Η κατάσταση αυτή πρέπει να ανατραπεί.

Το ΠΑΣΟΚ ακολουθώντας το παράδειγμα κομμουνιστικών κομμάτων έχει κατά την ηθική αξιολόγηση συγκεκριμένων ενεργειών και πολιτικών αποφάσεων υποτιμήσει τους κανόνες της ηθικής και υπερκτιμήσει την προσφυγή στα συμφέροντα του κόμματος. Η προσφυγή στα μη προσδιοριζόμενα συμφέροντα του κόμματος προσφέρεται για τη δικαιολόγηση κάθε πράξης και στάσης. Προσφέρεται τόσο για τη δικαιολόγηση της συνεργασίας με επιχειρηματίες όσο και για τη καταγγελία τους επειδή εκμεταλλεύονται τους εργάτες ή τους αγρότες. Η πειστικότητα ενός κόμματος όσο και το ηθικό ανάστημα των εκπροσώπων του δεν μπορούν να στηρίζονται στη θεοποίηση των κομματικών συμφερόντων. Το ήθος των υπευθύνων είναι συνάρτηση των κανόνων της ατομικής και κοινωνικής ηθικής που εκφράζουν, αν διακρίνουν την δημόσια από την ιδιωτική τους περιουσία, αν οι πράξεις τους συμφωνούν με τα όσα εξαγγέλουν, αν σέβονται τα άλλα άτομα ή υποτάσσουν το κάθε τι στο προσωπικό τους συμφέρον. Το ήθος μιάς πολιτικής παράταξης προκύπτει τόσο από το εάν τα κριτήρια αξιολόγησης των στελεχών της αποδίδουν σημασία στην ηθική τους στάση όσο και από το εάν η ίδια η παράταξη εξασφαλίζει συναίνεση με βάση την πληροφόρηση, την συμμετοχή

και το διάλογο και όχι με την εκμετάλλευση σχέσεων εξουσίας. Στο σημείο αυτό χρειάζεται μελλοντικά να δώσουμε κατά την ατομική και συλλογική μας δράση μεγαλύτερη έμφαση στο ηθικό στοιχείο.

Η μέχρι σήμερα πολιτική μας στάση έχει έντονο τον χαρακτήρα του λαϊκισμού. Με λαϊκισμό εννοώ μία πολιτική πρακτική που εστιάζεται στην ικανοποίηση αμέσων αιτήμάτων χωρίς να ακολουθηθεί μία μακρόχρονη προοπτική εκσυγχρονισμού ή αλλαγής των δομών της κοινωνίας. Εννοώ μία τακτική συγκυριακή που επιδιώκει να επιτύχει συμπαράσταση με παραχωρήσεις αναπαράγοντας έτσι την υφισταμένη κοινωνική δομή. Ο λαϊκισμός οδηγεί σε μία πολιτική που δεν εκπαιδεύει, δεν καθοδηγεί, αλλά ακολουθεί το αίσθημα που θεωρεί κοινό, διαχωρίζει την κοινωνία σε εχθρούς και φίλους, ταυτίζει συνειδητά ανόμοια για να συσπειρώνει συγκαλύπτοντας πραγματικές αντιθέσεις και προβλήματα. Η τακτική να υποσχόμαστε σχεδόν όλα σε όλους χωρίς να μπορούμε να τα πραγματοποιήσουμε μας έχει αποξενώσει από το λαϊκό κίνημα. Παράδειγμα η αντίθεση των φοιτητών προς την κυβέρνηση. Η άρνηση της κριτικής και η αναγόρευση των κομματικών στόχων σε μεταφυσικές έννοιες μας έχει αποξενώσει από διανοούμενους, δημοσιογράφους, καλλιτέχνες και έχει προκαλέσει μία τεράστια φτώχεια ιδεών στο χώρο μας. Το νέο πρόσωπο του ΠΑΣΟΚ προϋποθέτει να αλλάξουμε τακτική, να ξεπεράσουμε το λαϊκισμό.

Η κυβερνητική λειτουργία έχει δημιουργήσει στην κοινή γνώμη την εντύπωση, ότι δεν υπάρχει σύμπνοια και καθοδηγητική γραμμή. Παράδειγμα αποτελεί η έλλειψη συνεργασίας ανάμεσα στα Υπουργεία Εθνικής Οικονομίας, Οικονομικών και την Τράπεζα της Ελλάδας. Τις αποφάσεις τους ενός αρμόδιου ακολουθούν διορθωτικές αποφάσεις του άλλου αρμόδιου. Σε μία προεκλογική φάση χρειάζεται μία κυβέρνηση, η οποία διακρίνεται από αποφασιστικότητα και ενιαία γραμμή. Χρειάζεται επίσης να γίνει εμφανής προς τα έξω η συλλογική λειτουργία των κυβερνητικών οργάνων, το μέχρι τις εκλογές πρόγραμμα και παντός το έργο της κυβέρνησης.

Έχει επισημανθεί σωστά, ότι δεν έχει προβληθεί το κυβερνητικό έργο. Αλλά θα έπρεπε να επισημάνουμε επίσης τα εξής : Η φλύαρη προπαγάνδα της τηλεδράσης κάνει μη πιστευτά και τα όσο θετικά αναφέρονται. Πολλοί από τους υπουργούς του ΠΑΣΟΚ θεώρησαν σκόπιμο να δυσφημίσουν τα όσα έκαναν οι προκάτοχοί τους. Η τακτική αυτή έγινε αποδεκτή σε μία προσπάθεια δημιουργίας ισορροπιών και πειθαρχίας. Πολλοί υπεύθυνοι σήμερα ζούν με το φόβο μήπως πάρουν αποφάσεις που θα εκμεταλλευτούν άλλοι σε βάρος τους. Με τον τρόπο αυτό δεν βρίσκονται πια στελέχη να εργασθούν δυναμικά.

Ισχυρίστηκαν μερικοί, ότι όλοι έχουμε ευθύνη και δεν μπορεί να εντοπίζεται η ευθύνη σε μερικούς μόνο. Δέχομαι την άποψη ότι η ευθύνη δεν βαρύνει μόνον εκείνον που παίρνει μία απόφαση. Ο αποφασίζων είναι πολλές φορές ο τελευταίος κρίκος μιάς αλυσίδας. Οι ευθύνες για την ενέργεια είναι πολύ ευρύτερες. Αρνούμαι όμως την άποψη ότι υπάρχει πάντοτε συλλογική ευθύνη. Μία τέτοια άποψη σκοπό έχει να εξαγνίσει εκείνους που παρασηκηνιακά σε αδιαφανείς διαδικασίες συγκαλύπτοντας και παραπληροφορώντας μεθοδεύουν αποφάσεις. Η συλλογική ευθύνη αρχίζει όταν τα αρνητικά φαινόμενα είναι αντιληπτά σε όλους και δεν δικαιολογείται άγνοια.

Μία νέα δυναμική θα προκύψει με τη σημαντική βελτίωση της εσωκομματικής λειτουργίας. Οι αποφάσεις πρέπει να παίρνονται από τα όργανα με ανοιχτό διάλογο και με συλλογικές λειτουργίες, οι παράλληλοι μηχανισμοί λήψης αποφάσεων και ελέγχου να καταργηθούν, οι καταστατικοί κανόνες να εφαρμοσθούν και να υπάρξει μία αδιάκοπη επαφή με τα μέλη του Κινήματος. Μπορώ να αναφέρω ως παράδειγμα τη δραστηριοποίηση της οργάνωσης που επιτεύχθηκε στον Πειραιά χάρη στις επισκέψεις βουλευτών και στελεχών στις Τ.Ο. καθώς και στις επανειλημμένες συσκέψεις με στελέχη της οργάνωσης στα γραφεία του Ο.Ε.Σ. Στον Πειραιά μπορεί να υπάρχουν αμφιβολία και ερωτηματικά όμως υπάρχει η θέληση για συσπείρωση, ενότητα και αγώνα.

Η συσπείρωση και η ενότητα δεν διατάσσονται. Προέρχονται από διαδικασίες πληροφόρησης και σύνθεσης των διαφορετικών απόψεων. Είναι για τούτο λανθασμένη η άποψη που στο όνομα της ενότητας θέλει να απαγορεύσει τον ανοιχτό διάλογο και τη δημοσιοποίηση διαφορετικών απόψεων. Οι απαγορεύσεις δεν επιτυγχάνουν παρά μία επιφανειακή συσπείρωση. Ο δημόσιος διαπληκτισμός δεν προάγει βέβαια την απήχηση του κινήματος. Κάθε διαφοροποίηση δεν αποτελεί όμως και δημόσια αντιδικία. Αρκεί το ύψος και το επίπεδο των τοποθετήσεων να εγγυώνται ένα σοβαρό διάλογο.

Το ΠΑΣΟΚ χρειάζεται νέα πρόσωπα σε όλα τα επίπεδα για να προσφέρουν νέες εμπειρίες, νέες γνώσεις, για ν' αυξήσει σημαντικά τις δυνατότητες και ικανότητές του. Η πολιτική που ακολουθήθηκε μέχρι σήμερα κατά την επιλογή προσώπων είχε ως κύριο κριτήριο τις πολιτικές φιλίες. Όταν ως Υπουργός Γεωργίας προσπάθησα να απομακρύνω από δύο οργανισμούς πρόσωπα ανατάλληλα χρειάστηκαν μήνες διαπραγματεύσεων. Και οι δύο απομακρυνθέντες διορίστηκαν αμέσως μετά σε άλλες θέσεις ο μὲν ένας για να εμπλακεί στη νέα του θέση σε απιστία σε βάρος της επιχείρησης που διοικούσε, ο δε άλλος για να δημιουργήσει πάλι προβλήματα, να προκαλέσει τη γενική κατακραυγή και να απομακρυνθεί. Ισόβια δικαιώματα για θέσεις στη κοινοβουλευτική ομάδα και στην Κεντρική Επιτροπή δεν υπάρχουν. Στις επόμενες επιλογές προσώπων θα πρέπει να ισχύσουν κριτήρια που θα εξασφαλίσουν την ανανέωση όλων των οργάνων του Κινήματος.

Χρειάζονται τέλος πολιτικές πρωτοβουλίες. Τέτοια πρωτοβουλία αποτελεί η ψήφιση ενός δικαιότερου εκλογικού νόμου, που θα εξασφαλίζει στην πλειοψηφία του ελληνικού λαού και την πλειοψηφία στη Βουλή. Η απλή αναλογική μπορεί να βοηθήσει σημαντικά στη δημιουργία πολιτικών συσχετισμών που θα επιτρέψουν την ευρύτερη συναίνεση για να προωθηθούν οι αναγκαίες αλλαγές για εκσυγχρονισμό και ανάπτυξη. Χρειάζεται επίσης στα πλαίσια της προσπάθειας αναστροφής του πολιτικού κλίματος μία διαφορετική αντιμετώπιση των τηλεοπτικών εκπομπών και

και ειδήσεων. Η πολυφωνία, την οποία προώθησε κατά πολύ το ΠΑΣΟΚ, πρέπει να κατοχυρωθεί. Όχι με διακομματικές συμφωνίες που καθιερώνουν συνήθως την υποταγή της τηλεόρασης στα κόμματα. Είναι αναγκαία μία άλλη πρακτική, η αλλαγή της μορφής του δελτίου ειδήσεων, περισσότερα σχόλια από διαφορετικές σκοπιές και περισσότερες ελεύθερες - πραγματικά ελεύθερες και όχι κομματικές - συζητήσεις. Χρειάζεται μία άλλη πολιτική απέναντι στον τύπο. Πολιτική που θα βασίζεται πρώτα απ'όλα σε μία προσπάθεια συνεργασίας. Χρειάζεται ακόμη η όσο το δυνατόν πιο γρήγορη εκκαθάριση των εκκρεμοτήτων, όπως της υπόθεσης Κοσκωτά για να διασκεδασθεί η εντύπωση ότι η κυβέρνηση εξαναγκάζεται σε υποχωρήσεις και δεν παίρνει η ίδια πρωτοβουλίες.

Πολλοί σύντροφοι υποστηρίζουν, ότι η κατάσταση θα βελτιωνόταν σημαντικά, αν το ΠΑΣΟΚ προχωρούσε σε διάλογο με τα άλλα κόμματα, δημιουργία διακομματικών επιτροπών, συζητήσεις με πρόσωπα και δυνάμεις εκτός του χώρου μας. Δεν αρνούμαι τη χρησιμότητα αυτών των επαφών. Αλλά πιστεύω ότι κυνηγούν μία χίμαιρα. Πρόσωπα που δεν είναι ενταγμένα στο κόμμα δεν πρόκειται να συνεργασθούν αν δεν έχουν χειροπιαστές αποδείξεις για αλλαγή του ύφους μας. Τα άλλα κόμματα, που τόσο επίμονα αρνούνται την δημοκρατικότητά μας, δεν πρόκειται να σαγηνευθούν από μία νέα έκκληση.

Η αρνητική μέχρι σήμερα εξέλιξη είναι ανατρέψιμη. Το ΠΑΣΟΚ διατηρεί ακόμη την εκπροσώπηση ενός κοινωνικού και πολιτικού χώρου που αποτελεί το πιο ζωντανό τμήμα της ελληνικής κοινωνίας. Το ΠΑΣΟΚ είναι ακόμη για μία μεγάλη μερίδα του ελληνικού λαού η παράταξη της αλλαγής. Το ΠΑΣΟΚ μπορεί να εξακολουθήσει να παίζει κυρίαρχο ρόλο στην ελληνική πολιτική ζωή, Πρέπει όμως να αναγνωρίσει την αναγκαιότητα μιάς στροφής στον τρόπο άσκησης της εξουσίας.

Διερωτώμαι όμως αν είμαστε όλοι σύμφωνοι στις αναγκάες κατευθυντήριες γραμμές. Εδώ και μήνες το πολιτικό κλίμα όλο και χειροτερεύει. Η οικονομική κατάσταση αρχίζει να παρουσιάζει προβλήματα όπως ανέλεγκτα ελλείμματα και αναστροφή της πτωτικής τάσης του πληθωρισμού. Η κοινή γνώμη έχει αρχίσει να συνδέει το ΠΑΣΟΚ με κρίση και έλλειψη καθοδηγητικής ικανότητας. Το κύρος των θεσμών είναι χαμηλό. Το ΠΑΣΟΚ έχει αντιμέτωπό του την κοινωνία. Τα φαινόμενα αυτά υποβαθμίζονται από την κυβέρνηση. Η απραξία βαθάλνει την κρίση και η απήχηση μας συνεχώς μειώνεται. Αιτία των εξελίξεων είναι κυρίως η εγκατάλειψη της προσπάθειας να ακολουθηθεί μία μακρόπνοη πολιτική εκσυγχρονισμού. Κυριαρχούν αντίθετα ο λαϊκισμός και οι ευκαιριακοί χειρισμοί. Χρειάζεται μία αλλαγή ύφους και πολιτικής.

Τέλος θέλω να δώσω μία απάντηση σε σους ενοχλούνται από τις θέσεις μου. Ανήκω στους συνιδρυτές του ΠΑΣΟΚ. Για το Κίνημα αυτό εργάστηκα και αφιέρωσα όλες μου τις δυνάμεις για πάρα πολλά χρόνια. Δεν είμαι διατεθειμένος ούτε να σιωπήσω όταν βλέπω τα φαινόμενα της κρίσης ούτε να αποσυρθώ για να αφήσω το πεδίο ελεύθερο σε όσους δεν θέλουν την κριτική. Η μη υποταγή πρέπει να είναι το χαρακτηριστικό εκείνων που αγωνίζονται για μία διαφορετική κοινωνία.

Η εισήγηση του Προέδρου με βρίσκει σε πολλά σημεία σύμφωνο. Νομίζω όμως ότι υποτίμησε την κρίση και δεν ανέλυσε αρκετά τις αιτίες της. Οι προτάσεις του παραμένουν πολλές φορές γενικές. Η έξοδος από την κρίση θα εξαρτηθεί γι' αυτό από τη συγκεκριμενοποίηση και εφαρμογή των προτάσεων. Ελπίζω ότι τότε θα γίνει χειροπιαστή η αλλαγή στον τρόπο άσκησης της εξουσίας. Θα γίνουν τα βήματα ώστε να αποκτήσει το ΠΑΣΟΚ νέα πνοή, να γίνει πρωτοπορεία του ελληνικού λαού στον αγώνα για ανάπτυξη και εκσυγχρονισμό.